

Järvenpään lausunto ympäristöministeriölle Suomen ennallistamissuunnitelman luonnoksesta

Yleiset kommentit ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta

Ennallistamissuunnitelman luonnoksen yhteenvedossa on tunnistettu useita yhteiskunnallisia vaikutuksia ja hyötyjä, joita sen toimeenpanosta seuraa. Järvenpään kaupungin näkemyksen mukaan ennallistamisasetuksen toimeenpanolla voi olla merkittäviä vaikutuksia kuntiin erityisesti maankäyttöön liittyvien kysymysten kautta ja siten myös kuntien talouteen, elinvoimaan ja kilpailukykyyn.

Järvenpään kaupunki toteaa, että kaupunkivihreän ja latvuspeiton lisäämiseksi esitettyjen toimenpiteiden toteuttaminen on kasvavassa ja tiivistyvässä kaupungissa haastavaa. Niiden, tai ennallistamissuunnitelman toimeenpanon ei muutoinkaan tulisi johtaa kokonaiskestävyyden kannalta heikkoihin ratkaisuihin, kuten kaupunkirakenteen tarpeettomaan hajautumiseen tai estää kasvavan kaupungin tiivistämistä.

Kaupunkirakenteen tarpeetonta hajautumista tulee ehkäistä ja mahdollistaa kasvavien kaupunkiseutujen kestävä kehittäminen. Kaupunkirakenne on kokonaisuus eikä toimivaa ja taloudellista kaupunkirakennetta saada aikaan, jos puustoiset alueet rajataan systemaattisesti rakentamisen ulkopuolelle. Väestöltään kasvavassa kaupungissa tulee olla mahdollista tiivistää kaupunkia myös sisäänpäin, vaikka se laskennallisesti tarkoittaisi viheralueiden pienenemistä.

Ennallistamisasetuksen toimeenpanossa tulisi huomioida kaupunkien ja kuntien välisiä huomattavia eroja, jotka johtuvat mm. käytettävissä olevasta pinta-alasta, asukasmäärästä ja infrarakenteista. Kaupunkivihreän määrän ja latvuspeiton lisäksi kansallisessa toimeenpanossa tulisi kiinnittää huomiota kaupunkivihreän ekologiseen laatuun ja luonnon monimuotoisuutta tukeviin ominaisuuksiin. Pelkkä pinta-alan tai latvuspeiton lisääminen ei kaikissa tilanteissa kuvaa kaupunkiluonnon ekologista laatua. Luonnonsuojelualueet voisivat olla jo olevan kaupunkivihreän ja latvuspeiton osalta tehostettuja kompensaatikohteita verrattuna esimerkiksi tavanomaiseen metsään. Erilaiset yksilöllisemmät kompensaatimahdollisuudet mahdollistaisivat kaupunkisuunnittelua pitkälle tulevaisuuteen ja kohtelisivat rakenteellisesti erilaisia alueita tasapuolisemmin, kuin rajoitteiden asettaminen niillä alueilla, joilla kasvu on valtakunnallisesti tarkasteltuna suurempaa ja jonne ihmiset haluavat asettua asumaan hyvien yhteyksien äärelle.

Suunnitelmaluonnoksessa olisi tarpeen tarkentaa, millaisia velvoitteita kunnille toimeenpanosta tulee ja millä tavoin se lisää kuntien viranomaisten työmäärää ja kustannuksia. Suunnitelmaluonnoksen yhteenvedossa tuodaan esiin tarve uusille rahoituskeinoille ja kannustimille, mikä on Järvenpään kaupungin näkökulmasta erityisen tärkeää kuntien nykyinen haastava taloustilanne ja tulevaisuuden näkymät huomioon ottaen. Ennallistamissuunnitelman toimeenpanoon liittyvien lakien,

velvoitteiden, kannusteiden ja korvausten tulee muodostaa toimiva, joustava ja hyväksyttävä kokonaisuus, joka mahdollistaa kuntien kestävä kasvun eikä rajoita kuntien mahdollisuuksia alueidenkäytön suunnitteluun.

Ennallistamisasetuksen tuoma kustannuslisäys kuntien talouteen käyttötaloudessa ja investoinneissa tulee valtion kompensoida kunnille valtionosuuksien lisäyksenä ennallistamisasetuksen vaikutuksia parhaiten peilaavien valtionosuuskriteerien kautta. Kyse on lainsäädännön kautta kunnille tulevista lisävelvoitteista, jolloin velvoitteiden lisäksi ilman riittävää kompensaatiota ei olisi asianmukaista.

Suunnitelmaluonnoksen yhteenveto jättää avoimeksi monia kuntien kannalta merkittäviä asioita, kuten hallituksen esitys heikentämättömyysvelvoitteen soveltavasta toimeenpanosta, joka on tulossa tulevana syksynä; velvoittava ekologinen kompensaatio ja maankäytön muutoksen maksut metsäkatoa hillitsevä mekanismina. Lisäksi aineistosta puuttuvat kaupunkiekosysteemialuekohtaisten rajausten liite ja ympäristövaikutusten arviointi (SOVA-tiivistelmä).

Täsmennystä kaipaa myös se, miten luonnontilaa parantavien toimenpiteiden lisääminen suojelualueiden ulkopuolella toteutetaan julkisen talouden kannalta kustannustehokkaasti ja maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuen. Yksityisillä mailla kaupungilla on rajallisesti keinoja vaikuttaa latvuspeiton ja kaupunkivihreän kehitykseen.

Järvenpään kaupunki kiittää, että kunnat saivat vaikuttaa kaupunkiekosysteemialueiden rajaukseen. Lausuntokierroksen aikataulu kuitenkin keskellä kesälomakautta myöhäisessä vaiheessa valmistelua heikentää kuntien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia merkittävästi. Sidosryhmien tosiasialliset vaikuttamismahdollisuudet tällä lausuntokierroksella jäävät epäselväksi materiaalin EU:n komissiolle luovutettavan aikataulun huomioiden. Jatkovalmistelussa tulee varmistaa sidosryhmien tosiallinen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien parempi toteutuminen.

Kommentit heikentämättömyysvelvoitteen kansallisen toimeenpanon ja joustavaan soveltamiseen.

Järvenpään kaupungin näkemyksen mukaan suunnitelmaluonnoksen yhteenvedossa esitetty heikentämättömyysvelvoitetta koskeva lakimuutos, jossa hankkeen tai suunnitelman aiheuttava heikennys arvioitaisiin osana lupa-arviointia tai suunnitelman hyväksymis- tai vahvistamispäätöstä voi aiheuttaa merkittäviä haasteita kunnille prosessien aikataulujen suhteen ja lisääntyvän resurssitarpeen myötä. Esityksestä jää epäselväksi heikentämisen sallittavuus silloin, kun heikennys ei ole merkittävä, millä voi olla olennaisia vaikutuksia maankäytön ratkaisuihin.

Kommentit kaupunkiekosysteemialueiden kaupunkivihreää ja latvuspeittoa lisääviin toimenpiteisiin (artikla 8)

Järvenpään kaupungin näkemyksen mukaan suunnitelmaluonnoksen yhteenvedossa esitettyjen kaupunkiekosysteemien ennallistamista tukevien (artikla 8) toimenpiteiden kuntiin kohdistuvat velvoitteet ja keinot toimeenpanon riittävän rahoituksen varmistamiseksi jäävät epäselviksi. Jos nykyisestä kasvavaa latvuspeittoa ja kaupunkivihreää tullaan edellyttämään vuodesta 2031 eteenpäin kaupunkiekosysteemialueella, tulee kertoa selkeästi, millaisia velvoitteita kunnille tästä seuraa.

Suunnitelmaluonnoksessa ei käsitelty erityisesti kaupunkivihreää koskevaa seurannan tapoja. Pinta-aloja koskevien määrällisten tavoitteiden ohella seurannassa ja siihen käytettävän aineiston tarkkuudessa olisi tarkoituksenmukaista huomioida se, että esitetyt toimenpiteet voivat olla pinta-alaltaan melko pienipiirteisiä, niiden vaikutus saattaa näkyä vasta pidemmällä aikavälillä kasvillisuuden hitaasta kehittymisestä johtuen. Määrän lisäksi kaupunkivihreän laatu on merkittävää luonnon monimuotoisuuden kannalta. Lisäksi muutokset kaupunkirakenteessa tapahtuvat usein hitaasti ja niiden suunnittelun aikajänne on pitkä, mikä vaikuttaa keskeisesti toimenpiteiden toteuttamismahdollisuuksiin. Nämä näkökulmat tulee huomioida myös kansallisten viher- ja latvuspeitteisyyden tyydyttävien tasojen määrittelyssä.

Esitetty viherkatkosten poistaminen voi olla erittäin haastavaa ja paikoittain mahdotonta, sillä esteisiin kuuluu esimerkiksi keskeisiä liikenneyhteyksiä. Viherympäristötavoitteiden liittäminen kaupunkikehittämisen sopimus- ja suunnitelmavälineisiin, esim. MAL-sopimukseen vaatii lisäkeskustelua mm. resurssoinnin osalta. Käytettävissä olleesta yhteenvedosta ei selviä, perustuisivatko viherryttämissopimukset vapaaehtoisuuteen vai olisivatko ne sopimusvälineinä kuntia pakottavia. Tiivistyvät kasvukunnat tarvitsevat vahvaa taloudellista tukea kaupunkiekosysteemien viherryttämisen toimenpiteiden toteuttamiseen.